

REDERIJKERS ACTIEF TE BELLE, ESEN, MELSELE EN WAARSCHOOT

W.L. Braekman

Melsele (1564)

Jan Baes, geboren Melselenaar werd in 1564 door de schepenbank van het Land van Waas veroordeeld tot geseling en verbanning gedurende drie jaar. (1)

In deze door godsdiensttwisten geteisterde periode had Jan Baes toch gemeend in 't publiek uitdrukking te moeten geven aan zijn reformatorische gevoelens. Hij was, wellicht op een zondag, gaen staene met groote petulantie (2) ende onbeschaemt-heijt op de trappen vander preecstoel tot Melcele, ende aldaer ghesproken zeker lichtveerdich refereijn ter oneere ende irreverencie van thujs godts.

Wat dit 'refereijn' was, zal ons, jammer genoeg, wel voor altijd onthouden blijven.

Esen (1619)

In een genadeverzoek wegens een onvrijwillige doodslag in 1619 in Esen, een dorp in het Brugse Vrije, komt de volgende passage voor: (3)

bin der voorn. prochie van Eesen vergaert zijn gheweest de rethorisiënen up de ordinaire plaetse ende camer daer zij ghewone zijn te verghaderen, ende alzoovoor de zelve plaetse zijn staende twee doelen vanden handtboge ...

Te Esen bestond reeds in de vijftiende eeuw een rederijkers-kamer. Ze wordt een paar keer in archieven vermeld wegens haar bijdrage tot het ezelsfeest te Diksmuide. (4) Na de zestiende eeuw

is er geen spoor meer van. Uit de bovenstaande tekst blijkt de kamer nog in het eerste kwart van de zeventiende eeuw te bestaan, zij het dan wellicht alleen als boogschuttersgroepering.

Belle (1665)

Te Belle, nu Baillieul in Noord-Frankrijk, was er in de zeventiende eeuw een intense rethorische activiteit. Ten minste vier gezelschappen maakten er zich met toneelvoorstellingen verdienstelijk. (5)

Op 7 juni 1665 werd op de markt "op een daertoe opgeschik tooneel" door de kamer "Jonck van herten" het stuk *Gartia en Emilia* opgevoerd. Een andere kamer, "Jonck van zinnen" speelde in dat jaar *Rosillion en Rosaniere*; het stuk *De H. Dorothea martelaresse* werd gebracht door de gilde de "Geltsenders", die merkwaardig genoeg, ook *Rosillion en Rosaniere* op hun repertorium hadden.

Te Belle had de "schoolmeesteresse" Puts niet alleen een meisjesschool, maar ze liet haar "dochterkens" ook toneel spelen. Zo brachten ze in het genoemde jaar het stuk met de weinig spanning of opwinding belovende *De H. Flavio Domitilla*.

In maart 1666 werd in de kamer "Jonck van herten" Mathijs de Roy door het lot tot keizer aangeduid. Op 27 juni van dit jaar hebben de "Geltsenders" de spelen *Assuerus Mardocheus* en *Esther* vertoond, drie dagen later gevolgd door de

opvoering door “Jonck van herten” van het spel *Henricus VIII, koning van Engeland en Thomas Morus*.

Waarschoot (1766)

Een woesteling uit Waarschoot, een zekere Baptist de Beir, beledigde op 15 juli 1766 burgemeester Marten Bral. Dit gebeurde in het bijzijn van veel volk op de namiddag “als wanneer op het dorp ... gherepresenteert wiert het treur spel van de passie Christe”. (6)

De oudste vermelding van een toneelstuk, dat er opgevoerd werd door de *Reden-rijm-komst-minnende-ieverige jongheyd* dateert uit 1777. (?) Het is goed mogelijk, het lijkt zelfs waarschijnlijk, dat het diezelfde groep is geweest die reeds elf jaren te voren actief was.

NOTEN

1. RA Beveren, *Land van Waas*, nr. 1894, fol. 48r.
2. *petulantie*: ontstuijgheid.
3. RA Brussel, *Geheime Raad, Spaanse Tijd*, nr. 639.
4. E. Vander Straeten, *Le Théâtre villageois en Flandre* (Bruxelles, 1861), II, pp. 83-84.
5. L. Debaecker, *Kronyke der byzonderste Gebeurtenissen te Belle en omstreken voorgevallen in de jaren 1647 à 1673* (Rousbrugge-Haringhe, 1860), pp. 26-28.
6. RA Gent, *Oudburg*, nr. 2239, fol. 54r.
7. E. Vander Straeten, *Op.cit.*, II, p. 242. Toneelopvoeringen te Waarschoot worden niet vermeld in J. Huyghebaert, *Oud en Nieuw Toneel in het Graafschap Vlaanderen 1750-1815* (Studiecentrum 18e eeuwse Zuidned. Letterk., Cahier 1, [1987]).